

GÜNÜMÜZDE YOKSULLAŞMA VE SİYASAL ETKİLERİ

Aydınlık Dergisi, 5 Ekim 1997

Yıldırım Koç

Türkiye Cumhuriyeti, emperyalistlere ve onlarla işbirliği yapan şeriatçılara karşı verilen bir mücadeleyle kuruldu. Ulusal Kurtuluş Savaşı, aynı zamanda Osmanlı İmparatorluğu'na karşı gerçekleştirilen son ulusal başkaldırıydı. Kurtuluş Savaşı, her iki cephede de, askeri başarılarının ardından, siyasal ve toplumsal alanlarda devam etti.

1923 sonrasında izlenen (ve işçi sınıfının gelişmediği koşullarda belki de başka alternatifi olmayan) ekonomik politikalar ve dünyada ve Türkiye'deki ekonomik koşullar ve gelişmeler, halkın yaşam düzeyinde önemli bir gelişim sağlamadı. Birbiri ardı sıra gelen savaşlar nedeniyle tükenen kaynaklar yerine konulamadı. Tam tersine, tarımda yaşanan bunalım ve ardından 1929 Büyük Bunalımının etkileri, nüfusun büyük bölümünü oluşturan yoksul köylülüğün yaşamını daha da zorlaştırdı. Devlet eliyle 1930'lu yıllarda başlanan sanayileşme çabalarının maliyetini günlük yaşamlarında hisseden köylülük, kurulan fabrikaların olumlu sonuçlarından fazla yararlanamadan da İkinci Dünya Savaşı geldi. Savaşa girilmedi, ancak savaşın etkileri hissedildi.

Tüm bu süreç içinde, Kemalist yönetimin devirdiği kesimler arasında yeni ittifaklar oluştu. Yoksul köylülük üzerindeki baskı ve sömürülerini devam ettirmede dini bir araç olarak etkili biçimde kullanan şeyhler, ağalar ve aşiret reisleri, özellikle İngiliz sermayedarları ile ekonomik ve siyasal ilişkilerini sürdürdüler. Köylülük ise, yaşadığı gerilik koşullarında, sorunlarının gerçek sorumlusu olan bu kesimlere karşı harekete geçmedi, harekete geçirilemedi. Kemalist hareket, kendisine önerilen köklü toprak reformu önerilerini uygulamadı veya uygulayamadı. Bu koşullarda, yaşanan yoksullaşma, köylülüğü gericilik cephesine itti. "Kırsal yaşamın budalalığı"nın getirdiği belirli eğilimler de bu ittifakı güçlendirdi. Yoksullaşan köylülük üzerinde şeyhlerin, ağaların, aşiret reislerinin doğrudan etkisi ve emperyalistlerin dolaylı etkisi sürdü ve belki de arttı. 1946 yılında DP'de siyasal alana yansıyan, işte bu ittifaktı.

Günümüzde yeniden bir yoksullaşma yaşanıyor. Bu yoksullaşmada, 28 Şubat 1997 günü Milli Güvenlik Konseyi'nin aldığı kararın da etkisiyle başlayan bir süreç sonucunda istifa etmek zorunda kalan Refah Yol Hükümeti'nin yerine geçen Anadol-D Koalisyon Hükümeti'nin de önemli rolü var. Tarihi bir kez daha yaşayacak mıyız? Ülkede süren yağma ve sömürü ve uygulanan IMF politikalarının sonucunda artan ve daha da artacak olan yoksullaşma, bir süre önce Cezayir'de olduğu gibi, şeriatçılığın yeni bir atılım yapmasına yol açacak mı?

Pek zannetmiyorum.

Köylülüğün hızlı bir biçimde tasfiyesi ve iletişim teknolojisinde meydana gelen büyük değişiklikler, 1920'lerin ve 1930'ların Türkiye'sinden çok farklı koşullar yaratıyor. Diğer taraftan, bu yoksullaşmada Refah Yol Hükümeti'nin uyguladığı politikaların da etkili olduğu, Refah Partisi'nin hükümette ve belediyelerde izlediği çizginin diğer sermaye partilerinden hiç de farklı olmadığı biliniyor. Mercümek, Kombassan, Fadime gibi olaylar, "dini bütün adam dürüsttür" biçimindeki izlenimi önemli bir ölçüde sildi. Ayrıca, uluslararası sermaye anti-komünist mücadelede uzun yıllar şeriatçılarla etkili bir biçimde işbirliği yaptı. A.B.D.'nin uluslararası düzeydeki yeşil kuşak stratejisi her ülkede uygun ittifaklar yarattı. Ekonomik büyüme dönemlerinde sermayenin halka sağlayabildiği kısıtlı olanakların meyvesini paylaşan şeriatçılar, sermayenin bunalım döneminde halk için yarattığı yoksulluğun sorumluluğunu da paylaşacaktır. Sermaye, "sağcılık" kavramına, sermaye yanlılığı ile dincilik anlamlarını birlikte yüklemişti. Kuran-ı Kerim'in Türkçe çevirilerine bile bu kavram sokulmuştu. Sağcı Refah Yol Hükümeti'nin ardından yine "sağcı" ANAP'ın önderliğindeki bir koalisyonun yarattığı yoksullaşmanın etkileri de unutulmamalıdır. Refah Partisi'nin tüm diğer partileri kendisinden

ayrı ve aynıymış gibi gösterme çabaları da, "sağcılık" kavramında sermaye yandaşlığı ve şeriatçılığın bir arada içeriliyor olmasının yarattığı olumsuzluktan kurtulma niyetinin ifadesidir. Diğer taraftan, şeriatçılar da sınıf değiştiriyor. Bir dönemin ağalık-şeyhlik-aşiret reisi ilişkisi ve onun tamamlayan küçük esnaf-sanatkar ağına dayalı şeriatçı örgütlenmeler, günümüzde hızla sermayedarlaşıyor. İslamcı sermaye, şirketleri ve vakıflarıyla, hızla sınıf mücadelesinin bir alanı haline geliyor. Bir dönem kentlerdeki örgütlenmesinde esnaf-sanatkara, memura ve bir ölçüde de işçiye dayalı tarikatlar, günümüzde sınıf farklılaşmasının artmasına bağlı olarak iç sorunlar yaşamaya başlıyor. Ayrıca, işçi sınıfının nüfus içindeki payı ve toplumsal ve siyasal yaşamdaki rolü ve ağırlığı arttı. İşçi sınıfı, yoksullaşmanın sorumlusu olarak askerleri veya bürokratları değil, uluslararası ve yerli sermayeyi ve onların müttefiklerini görüyor.

Bu koşullarda, günümüzdeki yoksullaşmanın 1920'li ve 1930'lu yıllardakine benzer sonuçlar yaratma olasılığı çok düşüktür. Burada görev, öncelikle sendikalara ve emekten yana tüm siyasal örgütlere düşmektedir.